KATIKA MAHKAMA KUU, ZANZIBAR

IMESIKILIZWA TUNGUU

RUFAA YA MADAI NAM 09 YA 2023

(Kutoka maombi ya madai no. 3 ya 2019 ya Mahkama ya Mkoa Mahonda. Kutoka rufaa ya Madai No. 1 ya 2009 ya Mahkama ya Wilaya Mkokotoni kesi ya Madai No. 13 ya 2005 Mahkama ya mwanzo Mkokotoni)

JUMA HAJI SAUTI NA WENZAKE 11 ..... MUOMBA RUFAA (Waombaji)

DHIDI YA

TAHIR MBEREMA JONGO NA WENZAKE 10 ..... MPINGA RUFAA (Wapinga Ombi)

HUKUMU

Tarehe: ***20 Septemba, 2023***

S. HASSAN (JAJI)

Nimeamua kwa makusudi kuandika Hukumu hii kwa lugha ya Kiswahili kwa faida ya pande zote mbili kwenye rufaa hii, ambapo waomba rufaa ni watu 11 (watu wazima wa umri) na wapinga rufaa ni watu 10, nao pia (watu wazima wa umri) hivyo, busara imenipelekea kuamini kuwa pande zote mbili kwenye rufaa hii zinastahiki kufahamu matokea ya Rufaa hii kwa kuzingatia kuwa Kesi ya Msingi ya Madai ni ya muda mrefu tokea ilipofunguliwa mwaka 2005.

Kimsingi, Waomba rufaa hawakuridhika na Uamuzi Mdogo, Amri zilizotolewa na Mhe Khamis R. Khamis (R.M III) wa Mahkama ya Mkoa Mahonda tarehe 20 Desemba, 2022

ambapo Mhe Khamis alikataa Ombi la Waomba rufaa la kukata rufaa nje ya muda dhidi ya Hukumu ya Mhe Subeti iliyotolewa tarehe 19/6/2018.

Waomba rufaa wamewasilisha sababu zao za Rufaa kupinga maamuzi ya Mhe. Khamis (R.M III) kama ifuatavyo:-

1. **KWAMBA,** Mhe. Khamis (R.M III) alijielekeza vibaya mno kisomi (intellectualism) na kiutendaji (Legal practice) pia hakujali kuvitilia maanani visaidizi vya kuamua jambo la kisheria (Legal determining factors) ambavyo miongoni mwake ni:-

    i. Jambo lipi hasa linalojusu kujadiliwa na kutolewa uamuzi (Facti in issue)
    ii. Jambo gani jengine ni muhimu sana kulijadili kutokana na kua lina uhusino na jambo linalojadiliwa (relevant Fact).
    iii. Mahkama ipi yenye uwezo (Competent Jurisdictional Court) wakulijadili na kulitolea uamuzi wa haki.
    iv. Sheria ipi inayopasa kutumika (applicable law).

2. **KWAMBA,** Mhe, Khamis (R.M III) hakujali hata kidogo kuzingatia (Haki/ Justice(kua haki ni takatifu kuliko sheria, procedures/utaratibu, na hasa itokezeapo kwamba Vifungu hivyo/Sheria hizo na yanayo ambatana nayo hayasaidii kuleta matokeo ya kufikiwa haki) miscarriage of justice, na kuleta dhulma. Hakuzingatia pia fiqhi (Common law jurisprudence0 ambapo alijipotosha kisheria kwa kuchukulia pia ni sheria tu pekee ndizo ambazo zingemfikisha kwenye uamuzi wa haki/Justice, kumbe hata misingi tu ya Fiqhi ya Common law Principles of Jurisprudence" inakubali kua haki (justice) ni takatifu zaidi (is More solemn) kuliko sheria na matokeo yake amewakosesha haki Waomba Rufaa hii bure kwa sababu Waombarufaa si wasomi wa Sheria wasioweza kufafanua nini mipaka ya Mahkama,(Competent jurisdictional Court, haki za kibinaadamu/ cardinal Principles of human right, dhana za lex domicile/retrospective/legislation). Kukubali kwa hakimu huyo mjadala wa jurisdiction uliyoibyliwa isivyo halali ukiwa hata haumo kwenye (Memorandum of

appeal) na kutegemeza hukumu yake "ratio decidendi" kuzikubali mbinu za kiufindi wa kisheria zinazodhulumu haki na kubeza kwa hakimu huyo dhana za hierarchy na precedent na kuruhusu Mahkama ya chini kuikosa mahakama ya juu.

3. **KWAMBA,** Mhe, Khamis (R.M III) alipotoka sana kisheria kwa kuunga mkono kwake hukumu za Mahkama Wakili wa Mkoa na Mahakimu wawili wa Wilaya waliyotanguliya na mawakili wao wasomi akijua wazi kuwa walitumbukia katika dimbwi la kutojali fiqhi (Common Law Principles of jurisprudence) na kukumbatia kwao vifungu kanuni, taratibu na mambo mengine yahusuyo sheria tu na wote walibeza suala la haki kwa sababu ya usomi wao na Mhe, Khamis (R.M III) aliwanyima haki bure Waombaji na kusababisha kesi yote kwa jumla kushirikiana kutolewa uwamuzi na kumbe kupatikana uwamuzi wa kesi hii kwa kusikilizwa (right to be heard) ndipo kuliko muhimu sana na ndiko kutakapo pelekea Wadaawa kuona kua sheria imeacha kufuata mkondo na imeutatua mgogoro wa kesi hiyo vyenginevyo, ni dhahir kua Mhe, Khamis (R.M III) ndiye aliyesababisha kesi hii ya miaka mingi kua haijasikilizwa na kutolewa uamuzi.

4. **KWAMBA,** Mhe, Khamis (R.M III) alipotoka kisheria kwa kushindwa kugundua, kutambua pamoja na kukubali kua ni ukweli usio pingika kua Mahkama ya Wilaya Mkokotoni mbele ya Mhe, Subeti – DM ilikosa kutoa ushirikiano wa kupatikana nyendo " proceedings" za Waombaji na kuwasabishia usumbufu mkubwa sana na hata zilipopatikana zilikua haziwakilishi kikamilifu hali halisi (i.e does not reflect the actual situation) na ukweli wa matokeo yalivyokua kama kutosomeka lolote kuhusu kuharibika kwa mashine ya kuchapia kwa muda nakadhalika Ilhali Mhe, Khamis (R.M III) anaelewa wazi kua unapoibuka mgogoro wa nyendo ama za kweli au sio kweli au zimo ndani ya wakati au nje ya wakati sio utaratibu kuitwa Mhe, Hakimu na Karani wake kuja mbele Mhe, Hakimu wa Rufaa unapoibuka Mgogoro wa proceeding – na ndipo Waombaji tokea awali wameliachia suala hilo Mahkama ili ilizingatie kwa maslahi ya Haki na Fiqhi (for the interest of justice and common Law jurisprudence/ but not law and the respective provisions related thereto) kinachowashangaza Waombaji kwa Mhe,

Khamis (R.M III) ni kujadili proceedings kwa kutumia sheria na kutupilia mbali Haki na Fiqhi kwa maana ya kua Haki na Fiqhi ni takatifu zaidi kuliko sheria.

5. **KWAMBA,** Mhe, Khamis (R.M III) alijielekeza vibaya kisheria na kuonekana kama kwamba hakulielewa liliomo katika jalada vizuri na Visaidizi vyake vya kuamua jambo la kisheria kwa maana ya (fact in issue/relevant fact/competent jurisdictional Court/applicable law). Kwa sababu lau kama angelikua ameelewa vizuri jalada lililokuwa mbele yake asingemuona Wakili wa muombaji analaumika (Blameworthy) na kumtoa lawamani (un – blameworthy exculpate) Adv. Msomi wa Wapinga ombi ilhali Wakili wa Waombaji alitoa mbele ya Mahkama warka wa shamba kujibu indhari ya pingamizi za awali zinazo kusudiwa kuwekwa na Wapinga ombi indhari iliyoletwa na Bi Gaudencia Willy Jackson Adv. Mwenza mtangulizi wake Adv. Bi Amina Kheri ambapo dhamira za indhari na majibu yaliyoambatananishwa na Warka vinahusika na Rufaa ambayo bado hata kutolewa uwamuzi wa kusikilizwa au wakutokusikilizwa. Inashangaza kwa Mhe. Khamis (R.M III) kuona kua ni vibaya kujibiwa lakini sio vibaya kwa mletaji wa indhari hiyo badala ya Mhe, Khamis (R.M III) kuchukulia kua ni (legal technicalities) tu za kupuuzwa.

Historia ya shauri hili ni ya muda mrefu sana tokea mwaka 2005, ambapo **Juma Haji Sauti na wenzake 11(Wadai)** walifungua Kesi ya **Madai Nam 13 ya 2005** katika Mahkama ya Mwanzo, dhidi ya **Tahir Mberema Jongo na wenzake 10,(Wadaiwa)** kuhusiana na dai la ardhi iliyopo **Uwandani Michamvi Chaani, Mkoa wa Kaskazini Unguja** ambapo Wadai walidai kuwa Ardhi hiyo ni ya **Wakf** na baada ya kusikilizwa kwa kesi hiyo Hukumu ilitolewa upande wa Wadai na **Mhe Mbarouk Nassor**,(Hakimu) tarehe **19/02/2009**.

Wadaiwa hawakuridhika na Hukumu hiyo na waliamua kukata Rufaa iliyosikilizwa mbele ya **Mhe A.M.Pinja** Hakimu wa Mahkama ya Wilaya Mkokotoni na Hukumu yake ilitolewa tarehe **6/7/2010** ambapo kesi iliamuriwa kuanza kusikilizwa upya kwenye Mahkama ya Mwanzo.

Wadai nao hawakuridhika na Hukumu hiyo na waliamua kukata rufaa ambayo ilisikilizwa na kutolewa Hukumu na **Mhe. Faraji Sh. Juma** tarehe **20/ 10/ 2011** ambapo alikubaliana na Hukumu ya **Mhe Pinja** na kuamuru kesi ianze kusikilizwa upya Mahkama ya Mwanzo.

Wadai hawakuridhika tena na Hukumu ya Hakimu wa Mkoa **Mhe Faraji** na waliamua kukata rufaa Mahkama Kuu.

Katika Mahkama Kuu, rufaa ilisikilizwa na kutolewa Hukumu na **Mhe. Jaji Abdul Hakim Issa,** tarehe **2/03/2015,** katika Hukumu hiyo, Mhe Jaji alifuta Hukumu ya **Mhe Faraji ya tarehe 20/10/2011** pamoja na Hukumu ya **Mhe Pinja ya tarehe 6/7/2010** na kuamuru kesi ianze kusikilizwa upya kwenye Mahkama ya Wilaya na Hakimu mwengine.

Mhe. Mohamed Subeti, Hakimu wa Wilaya alisikiliza Madai na kutoa Hukumu yake tarehe **19/6/2018** ambapo pamoja na mambo mengine aliamuru Madai husika yafunguliwa kwenye Mahkama ya Ardhi.

Baada ya kutolewa Hukumu na **Mhe Subeti,** waomba rufaa (Wadai kwenye kesi ya msingi) endapo hawakuridhika na Hukumu hiyo, walitakiwa kukata rufaa yao kupinga Hukumu hiyo ndani ya muda ulioweka na sheria **(siku 90)** lakini kumbukumbu za mahkama zinaonyesha kuwa waomba rufaa waliandika barua ya kuomba kupatiwa hukumu na mwenendo wa kesi **tarehe 27/07/2018** na waomba rufaa walipatiwa hukumu na mwendendo wa kesi **tarehe 15/8/2018** na hivyo kisheria walikuwa na **siku 90** za kukata rufaa baada ya kupokea hukumu na mwenendo wa kesi.

Rufaa haikukatwa ndani ya muda wa **siku 90** za sheria na baada ya Waomba rufaa kuzinduka kuwa wamechelewa kukata rufaa yao ndani ya muda stahiki kisheria waliamua kuwasilisha **Ombi la kukata rufaa nje ya muda (Maombi ya Madai Nam 3/2019)** ambalo lilisikilizwa na **Mhe Khamis R. Khamis** na kutoa Uamuzi wake **tarehe 20/12/2022** ambapo Ombi la kukata rufaa nje ya muda lilikataliwa na hivyo waombaji wameamua kuwasilisha rufaa hii kupinga Uamuzi wa Mhe Rashid Kh. Rashid wa kuwakatalia Ombi lao la kukata rufaa nje ya Muda.

Katika rufaa hii waombaji wamewasilisha sababu za rufaa kama zilivyoorodheshwa hapo awali.

Wakati wa kusikiliza rufaa hii, waomba rufaa wamewakilishwa na *Vakili Bwana Hassan Bakari,* wakati wapinga rufaa wamewakilishwa na *Wakili Sadik Ali Sultan.*

Bwana Hassan Bakari wakati wa kuwasilisha sababu zake za rufaa hakuwa na mengi ya kusema, aliomba Mahkama izingatie sababu zake zote za rufaa lakini pia aliomba kufanya uwasilishaji baada ya kusikiliza upande wa wapinga rufaa.

Kwa upande mwengine Wakili Sadik alianza kwa kupinga rufaa hii na kuanza kueleza maelezo yake kwenye sababu ya 1 ya rufaa na kueleza kuwa msingi wa shauri mbele ya Mhe Khamis Rashid ilikuwa ni Ombi la kukata rufaa nje ya muda na kwamba Mahkama ilikuwa na uwezo wa kusikilisha Ombi hilo na kila upande ulipata fursa ya kueleza sababu zake

Kuhusiana na sababu ya 2 ya rufaa Wakili Sadik alieleza kuwa mbele ya Mhe Khamis Rashid hakukuwa na upendeleo kwa upande wowote na kila upande ulipata fursa ya kuwasilisha sababu zake mbele ya mahkama.

Kuhusiana na sababu ya 3 Wakili Sadik alieleza kuwa upande wa Waomba Rufaa walishindwa kutoa sababu za msingi za kuishawishi mahkama kuwapa muda wa ziada wa kukata rufaa nje ya muda na ndio maana Mhe Khamis Rashid hakukubaliana na maelezo yaliyotolewa na waombaji.

Kuhusiana na sababu ya 4 ya rufaa, Wakili Sadiki ameeleza kuwa Hukumu ya Mhe Subeti (Hakimu) ilitolewa tarehe 19/06/2018 na kwamba tarehe 27/7/2018 waomba rufaa waliomba kupatiwa hukumu na mwenendo wa kesi kwa kuweka kumbukumbu tuu na sio kwa madhumuni ya kukata rufaa na alieleza zaidi kuwa endapo waomba rufaa walikuwa na dhamira ya kukata rufaa hukumu ya Mhen Subeti walitakiwa kutoa Notisi ya kukata rufaa ndani ya siku 14 baada ya kutolewa hukumu jambo ambalo halijafanyika.

Kuhusiana na sababu ya 5 ya rufaa, Wakili Sadik alieleza kuwa Mahkama ina uwezo wa kutoa muda wa ziada wa kukata rufaa endapo muombaji atatoa sababu za msingi za kuishawishi mahkama kuwa alikuwa na sababu za msingi zilizompelekea kukata rufaa ndani ya muda ulioweka na sheria, waomba rufaa walishindwa kuwasilisha sababu hizo na ndio maana ombi lilikataliwa na Mhe Khamis Rashid.

Mwisho aliomba rufaa hii isikubaliwa kwa kukosa mashiko ya kisheria.

Kwa upande mwengine Bwana Hassan Bakari alipinga maelezo yaliyotolewa na Wakili Sadik na kuiomba mahkma hii kukubaliana na sababu zao za rufaa.

Baada ya kusikiliza pande zote mbili kwenye rufaa hii, Mahkama hii sasa imepewa jukumu la kuamua kama rufaa hii ni ya msingi au si ya msingi. Katika kuamua hilo, Mahkama hii inajukumu la kupitia kumbukumbu zote za mahkama ya chini ili kufikia uamuzi stahiki.

Katika kupitia kumbukumbu za mahkama nimejiridhisha kuwa **Juma Haji Sauti wa Chaani Kubwa, Unguja** aliandika barua tarehe **27/07/2018** kwa Mhe Hakimu Dhamana wa Mahkama ya Wilaya, Mkokotoni kuomba kupatiwa nakala ya hukumu na amri iliyotolewa na Hakimu Mohamed Subeti tarehe **19/6/2018,** inayotokana na **rufaa nam 01 ya 2009** ya Mahkama ya Wilaya Mkokotoni kutoka **kesi nam. 13 ya mwaka 2005** ya Mahkama ya Mwanzo Mkokotoni.

Kumbukumbu pia zinaonyesha kuwa waomba rufaa walipokea nakala ya Hukumu na mwenendo wa kesi tarehe **15/8/2018**. Kwa hivyo Waomba rufaa walikuwa na muda wa **siku 90** za kukata rufaa yao ndani ya muda kuanzia tarehe **15/8/2018** kwa mujibu wa masharti ya **kifungu cha 1 cha Jadweli (The First Schedule of the Decree Cap 8),** mbali ya **kifungu hicho cha 1 cha Jadweli**, kifungu cha **100 (2) cha Civil Procedure Decree** nacho kimeeleza kuwa rufaa inawezwa kukatwa ndani ya **siku 90** baada ya kupokea Hukumu na Mwenendo wa kesi, kifungu kinasomeka kama ifuatavyo:

> ***" In computing the period of limitation prescribed for an appeal, an application for leave to appeal and an application for a review of judgment, the day on which the judgment complained of was pronounced, and the time requisite for obtaining a copy of the decree or order appealed from or sought to be reviewed, shall be excluded."***

Kumbukumbu pia zinaonyesha kuwa rufaa haijafunguliwa ndani ya muda ndio maana waomba rufaa waliamua kuomba kukata rufaa nje ya muda tarehe **28/02/2019** baada ya kuzinduka kuwa muda wa kukata rufaa ndani ya muda wa kisheria umemalizika na umewapita.

Hivyo ili ombi la kukata rufaa nje muda likubaliwe na mahkama, muombaji alitakiwa kufanya mambo 2 yafuatayo:

(1) **Kutoa sababu za msingi za kuchelewa kukata rufaa ndani ya muda** ambazo zitaishawishi mahkama kukubali kukata rufaa nje ya muda (to show sufficient cause of delay to appeal on time) kama ilivyoelezwa na kifungu cha **95 (1)** cha Civil Procedure Decree Cap 8 kinachosomeka ifuatavyo:

> ***" Any application for a review of judgment or for leave to appeal or any other application to which this section may be made applicable by any enactment or rule for the time being in force may be admitted after the period of limitation prescribe therefore, when the appellant or applicant satisfies the court that he had <u>sufficient cause</u> for not preferring the appeal or making the application within such period"***

Meis Industries Ltd and 2 others v. Twiga Bank Corp; Misc Commercial Cause No. 243 of 2015, High Court of Tanzania (Commercial Division) at Dar es Salaam (unreported) the Court held that:

> ***"An application for extension of time is entirely in the discretion of the Court to grant or to refuse it, and that extension of time may only be granted where it has been sufficiently established that the delay was with sufficient cause"***

(2) **Kuwajibika kwa kila siku ya kuchelewa kukata rufaa ndani ya muda** (to be accountable for each day of delay) kama ilivyoelezwa kwenye kesi zifuatazo:

Dsm City Council v. S. Group Co. Ltd, Civil Appeal No. 234 of 2015, (unreported)

Selemani Juma Masala v. Sylvester Paul Mosha & Another Civil Application No. 210|01 of 2017 (unreported)

Katika kuamua rufaa hii ntazijadili sababu zote 5 za rufaa kwa pamoja na ntazingatia Hati ya Kiapo iliyoambatanishwa na Ombi la Faragha la kuomba kuruhusiwa kukakata rufaa nje ya muda iliyoapwa na **Juma Haji Sauti tarehe 10/1/2019**, lakini pia ntaangalia kwa umakini endapo Waomba rufaa walitoa sababu za msingi za kuishawishi Mahkama ya chini kuweza kuruhusu rufaa ikatwe nje ya muda au walishindwa kufanya hivyo, lakini pia tutaangalia pia endapo Waomba rufaa waliwajibika wa maelezo ya kutosholeza kuonyesha sababu zao za kuchelewa kukataa rufaa ndani ya muda kwa kila siku waliyochelewa kufanya hivyo.

Hati ya Kiapo (affidavit) ya Juma Haji Sauti iliyopokelewa Mahkama ya Mkoa Mfenesini **tarehe 27/2/2019** inasomeka kama ifuatavyo:

HATI YA KIAPO

(KUUNGA MKONO OMBI LA FARAGHA)

Mimi Juma Haji Sauti Mwanamume, Mtumzima, Mkaazi wa Chaani, Mkoa wa Kusini Unguja nikiwakilisha wenzangu 11, Naapa na Kueleza kama ifuatavyo:

1. **KWAMBA,** Mimi ni Muombaji wa Ombi hili lililotajwa hapo juu ambae sikuridhika na maamuzi yaliyofanywa na Mhe Subeti wa Mahkama ya Wilaya Mkokotoni na kama ilivyoelezwa kwenye ombi la faragha linaunga mkono hati ya kiapo hiki pamoja na ukweli kwamba, mahkama ikubali kua sheria husika/applicable law ni ile inayohusu Matumizi ya Ardhi Nam 12 ya 1992 ambayo ilipitishwa katika mwaka 1992 kwa lengo la kuyaweka masuala yote ya umiliki wa ardhi kwenye sheria moja tu na inayoweka wazi jinsi ya kuhodhi na kutumia Ardhi kisheria hapa Zanzibar ambapo sehemu ya kwanza inazungumzia vifungu vya awali ambapo inajumuisha jina la sheria hii ambalo limetajwa kuwa Sheria ya Matumizi ya Ardhi No. 12/1992 sheria hii ilitiwa saini na Mhe Dr. Salmin Amour na kuanza matumizi mnamo tarehe 29/1/1993. Aidha kwenye sehemu ya kwanza tunapata tafsiri ya maneneno mbali mbali yaliyotumika kwenye sheria hii kama vile neon ardhi (kif No.2) tafsiri hizo zitatumika kwa maana ile iliyokusudiwa kutumika katika sheria hii kwa mfano neno " Ardhi" limetafsiriwa na sheria hii kuwa linamaanisha ni ardhi yenyewe, ardhi iliyofunikwa na maji, vitu vyote vilivyoota

juu ya ardhi yakiwemo majengo na vitu vyengine ambavyo katika hali ya kudumu vimeshikana na ardhi isipokuwa miti pale itakapo ainishwa wazi na kumilikiwa tofauti na ardhi hiyo.

2. **KWAMBA,** kesi haikufunguliwa mahkama ya ardhi kwa kuwa kesi hii ilitokezea mwaka 2004 ambapo ni kabla ya kuwepo Mahkama ya Ardhi zilizoundwa katika mwaka 2006 lakini baada ya kufanyiwa marekebisho kwa Act No. 1 ya 2018 kwa kuteuliwa Mwenyekiti na manaibu wawili wa mahkama hizo za ardhi kwa hiyo ndio sababu toshelevu za kesi hii kusikilizwa mahkama ya primary court mwera isiyokuwa ya ardhi kwa kuzingatia tu sheria na mazingira yake ilivyokuwa wakati huo na sio sheria zilivyo hivi sasa, vyenginevyo haki haitotendeka kwa sababu sheria zote hivi sasa zimejumuishwa zinahusu Ardhi na kutumika Sheria No.12/1992 iliyotajwa awali za ushahidi, mikataba na limitation for recovery if immovable property. Uadilifu na haki haviwezi kupatikana kwa kutegemea sheria tu peke yake katika kesi hii kwa sababu Fikhi ya (Common Law Jurisprudential Principles) inakubali kua haki ni takatifu (more solemn) kuliko sheria zenyewe kwa sababu Haki ni jina la Mungu hivyo ni tukufu na takatifu na ambapo kwa kiwango cha madai "grounds of probability"

3. **KWAMBA,** uamuzi wa Mhe Subeti haukujali na umeibeza sheria kwa maana kwamba badala ya uamuzi wake kuheshimu ukweli wa dhana (Doctrines) mbili za kisheria za lex domicile na Retrospective legislation na kufikia uwamuzi unaopingana na dhana hizo kwa kuamuru kesi hii ikafunguliwa upya huko katika Mahkama ya Ardhi ilhali kesi hii ilipotokezea ilikuwa bado Mahkama ya Ardhi hazijaundwa kwa sheria nam. 7 ya 1994 na kuanza kufanya kazi 2016 lakini baada ya kufanyiwa marekebisho kwa Act No. 1 ya 2018 na ndio sababu kuu ya kesi hii kufunguliwa katika Mahkama ya Mwanzo, Mkokotoni kwa dhana ya Lex Domicili kwa maana ya kwamba katika zama za utawala una sheria zake zisizo paswa kupuuzwa kinyume na alivyofanya Mhe. Subeti na kubeza dhana ya Retrospective legislation na kuagiza ifunguliwe katika Mahkama ya Ardhi.

UTHIBITISHO

Mimi Juma Haji Sauti, ninathibitisha kua yote niliyoyaeleza humu kutoka Nam 1, 2 na 3 ni ya kweli kwa kadri ya ninavyojua kufahamu na kuamini kwangu.

Saini: Juma Haji Sauti

Katika Hati ya Kiapo ya Juma Haji Sauti, sikuona kuwa amejielekeza kwenye kutoa sababu za msingi za kuchelewa kufungua rufaa ndani ya muda (siku 90 baada ya kupokea Hukumu na Mwenendo wa Kesi) ili kuishawishi Mahkama kutumia uwezo wake wa kuruhusu rufaa ifunguliwa nje ya muda na badala yake amejielekeza zaidi kwenye kujadili sheria ya ardhi na sababu zake za rufaa jambo ambalo sio sahihi kisheria na halikuwa wakati wake wa mjadala.

Katika Kesi ya Finca (T) Ltd and Another v. Boniface Mwalukisa, Civil Application No. 589/12 of 2018 (unreported) Mahkama ya Rufani ilieleza ifuatavyo:

> ***"it is settled that where extension of time is sought, the applicant will be granted upon demonstrating sufficient cause for the delay. Conversely, it is also well settled that the sufficient cause sought depends on the deliberation of various factors, some of which revolve around the nature of actions taken by the applicant immediately before or after becoming aware that the delay is imminent or might occur."***

Katika sababu za Rufaa, Waomba Rufaa kupitia Vakili wao Hassan Bakar, kimsingi wanamkosoa Mhe Khamis Rashid, Hakimu wa Mkoa wa kukosa kutambua hoja iliyokuwa inajadiliwa mbele yake, Wakili wa Wapinga Rufaa Sadiki ameeleza kuwa hoja iliyokuwa mbele ya Hakimu ilikuwa ni Ombi la kuomba kuruhusiwa kukata rufaa nje ya muda jambo ambalo waomba rufaa wameshindwa kujieleza mbele ya Hakimu na badala yake wameanza kujadili sababu za rufaa.

Baada ya kupitia Uamuzi wa Hakimu wa Mkoa, na baada ya kusoma Hati ya Kiapo ya Ombi la Faragha la kuomba kukata rufaa nje ya muda, Mahkama hii imejiridhisha kuwa, kimsingi sababu za rufaa ziliziwasilishwa na waomba rufaa hazina misingi ya kisheria na kwamba kwenye Mahkama ya Mkoa waomba rufaa walishindwa kueleza sababu zao za

msingi za kushindwa kukata rufaa ndani ya muda wa siku 90 baada ya kupokea Mwenendo wa Kesi pamoja na Hukumu ya Mhe Mohamed Subeti ya tarehe 19/6/2018.

HIVYO, Mahkama hii inakubalina na hoja za Wakili wa wapinga rufaa kuwa rufaa hii inastahiki kukataliwa na hivyo ndivyo ambavyo Mahkama hii inafanya. Rufaa hii inakataliwa kwa sababu zilizoelezwa.

Mahkama hii inakubaliana na Uamuzi (Ruling) wa tarehe 20 Disemba, 2022 uliotolewa na Mhe Khamis Rashid.

Kila upande utabeba gharama zake.

IMEAMULIWA HIVYO.

Tarehe: 20/09/2023

S. HASSAN

JAJI

Mahkama:

Haki ya Rufaa imefafanuliwa kwa asiyeridhika na Hukumu hii.

MAHAKAMA:

Hukumu imeanza leo tarehe 20/9/2023 mbele ya Waomba rufaa wakisimamiwa na Juma Haji Sauti na wakili Sadiki Ali Sultan wa upande wa Wapinga Rufaa.

S. HASSAN

JAJI

20/9/2023

Nathibitisha kwamba hii ni nakala halisi ya hukumu

.....

MRAJIS

MAHAKAMA KUU - ZANZIBAR